

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jana Musila a soudců Jana Filipa (soudce zpravodaje) a Jaromíra Jirsy o ústavní stížnosti stěžovatele **Ing. T. K.**, zastoupeného Mgr. Filipem Hajným, advokátem, sídlem Rubešova 83/10, Praha 2 – Vinohrady, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2014 č. j. 29 Cdo 3359/2012-1021 a usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. května 2012 č. j. 8 Cmo 145/2009-914, za účasti **Nejvyššího soudu a Vrchního soudu v Olomouci**, jako účastníků řízení, a 1. obchodní společnosti **Správa pohledávek OKD, a. s.**, sídlem Stonavská 2179, Karviná, 2. obchodní společnosti **RPG Industries Limited**, sídlem 8 M. Karaoli, Anemomylos Building, 4th floor, 1095 Nicosia, Kyperská republika, obou zastoupených JUDr. Pavlem Dejlem, LL.M., Ph.D., advokátem, sídlem Jungmannova 745/24, Praha 1 – Nové Město, a 3. **Ing. T. V.**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2014 č. j. 29 Cdo 3359/2012-1021 bylo porušeno stěžovatelovo základní právo na soudní ochranu ústavně zaručené čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 36 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2014 č. j. 29 Cdo 3359/2012-1021 se ruší.

III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví uvedených soudních rozhodnutí, přičemž tvrdil, že jimi bylo porušeno jeho základní právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie („Listina EU“), jakož i jeho základní právo vlastnit a pokojně užívat majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny, čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě a čl. 17 Listiny EU.

2. Usnesením Krajského soudu v Ostravě (dále jen „krajský soud“) ze dne 2. 2. 2009 č. j. 26 Cm 114/2005-727 ve znění opravného usnesení ze dne 19. 4. 2011 č. j. 26 Cm 114/2005-828, v řízení o přezkoumání výše přiměřeného protiplnění podle § 183k obchodního zákoníku, zahájeném na návrh stěžovatele a 3. vedlejšího účastníka, za účasti Správy pohledávek OKD, a. s. (tehdy OKD, a. s.), a RPG Industries Limited (tehdy RPG INDUSTRIES SE), tj. 1. a 2. vedlejší účastnice v řízení před Ústavním soudem, bylo určeno, že přiměřené protiplnění za 1 kus kmenové akcie emitované OKD, a. s., o jmenovité hodnotě 1 000 Kč, činí 956,10 Kč (výrok I). Dále jím byl zamítnut návrh, aby hlavní akcionář (tehdy RPG INDUSTRIES SE) byl povinen poskytnout v souvislosti s rozhodnutím valné hromady OKD, a. s., ze dne 25. 7. 2005 o přechodu akcií společnosti ve vlastnictví ostatních akcionářů na hlavního akcionáře ve smyslu § 183i obchodního zákoníku oprávněným osobám protiplnění ve výši 4 592 Kč za 1 akcii (výrok II). Dále bylo rozhodnuto o nákladech řízení (výroky III až V).

3. Napadeným usnesením Vrchního soudu v Olomouci (dále jen „vrchní soud“) bylo k odvolání stěžovatele usnesení krajského soudu změněno ve výroku I tak, že se zamítá návrh na určení, že protiplnění stanovené rozhodnutím valné hromady OKD, a. s., ze dne 25. 7. 2005 na částku 1 010 Kč za jednu akcii o jmenovité hodnotě 1 000 Kč není přiměřené (výrok I), ve výroku II jím bylo usnesení krajského soudu potvrzeno, dále bylo rozhodnuto o nákladech řízení (výroky III až VI).

4. Napadeným usnesením Nejvyššího soudu bylo odmítnuto stěžovatelovo dovolání proti usnesení vrchního soudu s tím, že není přípustné ani s ohledem na § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (v relevantním znění).

II.

Stěžovatelova argumentace

5. Stěžovatel v ústavní stížnosti uvádí, že v dovolání vytkl vrchnímu soudu řadu pochybení, která v něm podrobně rozvedl. Nyní na tyto důvody a argumenty uvedené v dovolání plně odkazuje a požaduje od Ústavního soudu, aby je pro „účely ústavní stížnosti“ posoudil. Současně stěžovatel za závažné označuje to, že mu vrchní soud odepřel možnost účinně rozporovat závěry znaleckých posudků, na kterých své rozhodnutí založil, že nerespektoval nespornou povahu přezkumného řízení, když se neřídil zásadou vyšetřovací a zásadou materiální pravdy. K tomu uvádí, že vrchní soud založil své rozhodnutí na znaleckém posudku soudem ustanoveného znalce Ostravská znalecká a. s., přičemž stěžovatel správnost jeho závěrů mohl zpochybnit pouze prostřednictvím jiného znaleckého posudku. Vrchní soud mu ovšem tuto obranu znemožnil tím, že se zcela odmítl zabývat třemi znaleckými posudky vypracovanými v souladu s § 127a o. s. ř., které předložil. Dále stěžovatel uvedl, že znalec nesmí odpovídat na právní otázky, přičemž namítl, že se to v dané věci stalo, neboť odpovídal na otázku soudu, jaké protiplnění je přiměřené.

6. Postup vrchního soudu má tak dle stěžovatele být v rozporu se závěry Ústavního soudu vyslovenými v nálezu ze dne 13. 12. 2007 sp. zn. II. ÚS 2630/07 (N 224/47 SbNU 941), usnesení ze dne 6. 2. 2007 sp. zn. IV. ÚS 224/07 (rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>), nálezu ze dne 5. 6. 1997 sp. zn. III. ÚS 360/96 (N 71/8 SbNU 199), usnesení ze dne 14. 10. 1999 sp. zn. IV. ÚS 396/99 (U 64/16 SbNU 351), nálezech ze dne 8. 10. 2002 sp. zn. II. ÚS 385/01 (N 123/28

SbNU 69), ze dne 30. 5. 2006 sp. zn. I. ÚS 116/05 (N 108/41 SbNU 349), ze dne 27. 3. 2008 sp. zn. Pl. ÚS 56/05 (N 60/48 SbNU 873; 257/2008 Sb.) a ze dne 30. 4. 2007 sp. zn. III. ÚS 299/06 (N 73/45 SbNU 149), neboť vrchní soud, ač byl upozorněn na rozpory znaleckého posudku, které se stěžovatel snažil prokázat mimo jiné dalšími znaleckými posudky předloženými podle § 127a o. s. ř., tyto rozpory pominul, a proto je neodstranil, resp. uvedený soud ani soudem přibraný soudní znalec se nevypořádal s tím, co z těchto posudků vyplynulo.

7. Stěžovatel též namítá, že vrchní soud neprovedení navržených důkazů nijak neodůvodnil, neboť za odůvodnění nelze považovat tvrzení (navíc nepravdivé), že znalecký posudek soudem přibraného znalce je přesvědčivý, a uzavřel, že objektivita posouzení přiměřenosti protiplnění může být zaručena jen, je-li účastníkům umožněno zpochybnit závěry soudem přibraného znalce, v opačném případě je příslušný posudek pouze subjektivním (a v daném případě hrubě nesprávným) hodnocením znalce, na kterém rozhodnutí soudu o tom, jaké protiplnění je objektivně přiměřené, založit nelze.

8. Jde-li o napadené usnesení Nejvyššího soudu, stěžovatel uvedl, že tento soud nerozpoznal zásadní význam právních otázek v dovolání nastolených (ty pak stěžovatel opakuje v ústavní stížnosti), přičemž s odkazem na náleží Ústavního soudu ze dne 1. 10. 2014 sp. zn. I. ÚS 2723/13 (N 185/75 SbNU 59) namítl, že uvedený soud nepřipustnost dovolání ve vztahu k jednotlivým právním otázkám dostatečně či vůbec neodůvodnil. Kromě toho vyjádřil nesouhlas se závěrem Nejvyššího soudu, že nemohl přihlídnout k argumentům obsaženým v doplnění dovolání, k němuž došlo po lhůtě k podání dovolání, neboť nešlo o změnu ani doplnění dalších důvodů dovolání, nýbrž o doplňující argumenty k důvodům včas uplatněným.

III.

Vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení

9. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům řízení a vedlejším účastníkům řízení.

10. Nejvyšší soud a 3. vedlejší účastník se k ústavní stížnosti nevyjádřili.

11. Vrchní soud se nejdříve vyjádřil k námitkám, že stěžovateli odepřel možnost účinně rozporovat závěry znaleckých posudků, na nichž založil své rozhodnutí, když se odmítl zabývat těmi třemi znaleckými posudky, které sám soudu předložil, a když je odmítl založit do spisu, aniž by neprovedení těchto důkazů zdůvodnil a odpovědnost za skutkovou správnost rozhodnutí přenesl na soudem přiznaného znalce. Zde vrchní soud uvedl, že „odvolacímu“ jednání dne 22. 5. 2012 byl přítomen stěžovatelův advokát, jenž tzv. krátkou cestou předal další doplnění odvolání (bez jakýchkoliv příloh), a po zopakovaném dokazování znaleckým posudkem, o který opřely soudy svá rozhodnutí, a po poučení soudem žádné další důkazy neoznačil ani nepředložil. Kdyby předložil nové důkazy nebo požadoval jejich založení do spisu, pak by vrchní soud, dle svých slov, tuto skutečnost zaznamenal do protokolu. Toto jednání bylo odročeno za účelem vyhlášení rozhodnutí na den 24. 5. 2012, proti protokolaci nebyly vzneseny žádné námitky. Podle elektronické evidence byly dne 23. 5. 2012 k předmětné spisové značce doručeny listiny, aniž by bylo sděleno, proč jsou soudu zasílány (pouze s poznámkou,

že je zástupce zasílá na pokyn klienta). Při vyhlášení rozhodnutí byl přítomen stěžovatelův zástupce, který však žádný návrh ani námitku nevznnesl. Je tak zřejmé, že stěžovateli byl poskytnut prostor pro uplatnění jeho procesních práv, že měl i možnost vyjádřit se ke stěžejním důkazům, přičemž stěžovatel proti jeho postupu nic nenamítal. Dodal, že v odůvodnění rovněž vyložil, proč neprovedl další důkazy, a že správnost jeho postupu přezkoumal dovolací soud.

12. První a druhá vedlejší účastnice vyjádřily přesvědčení, že vrchní soud stěžovatele na jeho procesních právech nezkrátil. K výtce, že vrchní soud nekriticky přejímal závěry znaleckého posudku společnosti Ostravská znalecká a. s., pak uvedly, že soudy nižších stupňů obsah a závěry tohoto posudku pečlivě zkoumaly a účastníci řízení dostali možnost se k tomuto posudku vyjádřit a že zdůvodnily, proč postup při ocenění podniku považovaly za souladný se závěry vyslovenými v nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2008 sp. zn. Pl. ÚS 56/05 (N 60/48 SbNU 873; 257/2008 Sb.); soudy závěry znaleckého posudku bez dalšího nepřebíraly, neboť vzaly v úvahu i jiné důkazy, a vrchní soud zkoumal i možnost přepočtu výše ocenění v závislosti na výplatě dividend, vypořádaly se s odbornými námitkami a zabývaly se otázkou, zda existuje důvod vypracování revizního znaleckého posudku, z čehož, jakož i z obsáhlého odůvodnění usnesení vrchního soudu, plyne, že postup tohoto soudu byl velmi důkladný. Odmítly stěžovatelovu námitku, že vrchní soud neodůvodnil neprovedení důkazu znaleckými posudky, které stěžovatel předložil písemně, a dále upozornily, že vrchní soud vysvětlil, proč nelze vzít v úvahu skutečnosti, k nimž došlo až po rozhodném dni. K námitce, že nebyla zaručena objektivita posouzení přiměřenosti protiplnění, uvedly, že tu nezajišťuje míra, do jaké je účastníkům umožněno vyjádřit se k předloženému znaleckému posudku, ale samotné postavení znalce, přičemž stěžovatel dostal v řízení možnost závěry soudem přibráného znalce zpochybnit. V této souvislosti tyto vedlejší účastnice upozornily, že objektivita řízení není založena tím, že minoritní akcionáři budou mít možnost znovu a znovu zpochybňovat znalecké posudky a předkládat znalecké posudky nové.

13. Směřuje-li ústavní stížnost proti usnesení Nejvyššího soudu, vedlejší účastnice upozornily, že otázky, které stěžovatel předložil v dovolání, se liší od těch, které uvedl v ústavní stížnosti, přičemž má být logické, že Nejvyšší soud mohl zodpovědět otázky definované v původním dovolání, a nikoli v jeho doplnění (§ 242 odst. 4 o. s. ř.). Jde o námitky proti skutkovým zjištěním, příp. vadám řízení, které nemohou založit „způsobilý“ dovolací důvod (§ 241a odst. 3 o. s. ř.). Otázky ohledně charakteru přiměřeného protiplnění a metodiky jeho určení, tedy zda jde o otázku skutkovou nebo právní, Nejvyšší soud v napadeném usnesení zodpověděl, tato byla v minulosti opakovaně řešena a soudy nižších stupňů postupovaly v souladu s judikaturou, takže bylo zřejmé, že jejich rozhodnutí nemohou mít zásadní právní význam. A protože se Nejvyšší soud ve svém usnesení vyjádřil k námitkám stěžovatele týkajícím se formulace zadání znaleckého úkolu, hodnocení důkazu znaleckým posudkem, neprovedení dalších důkazů, jakož i zásady ochrany slabší strany, vedlejší účastnice shrnuly, že přesvědčivě zdůvodnil, proč otázky vznesené stěžovatelem nepovažuje za způsobilé založit přípustnost dovolání. S ohledem na to, že ústavní stížnost představuje *de facto* nesouhlas se skutkovými závěry soudů nižších stupňů, ke kterým dospěly na základě řádně provedeného dokazování, přičemž jiný názor stěžovatele na výši protiplnění porušení ústavního práva na spravedlivý proces a práva vlastnit a pokojně užívat majetek nezakládá. Z tohoto důvodu by měla být dle vedlejších účastnic ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněná odmítnuta, příp. zamítnuta.

IV. Replika stěžovatele

14. Výše citovaná vyjádření zaslal Ústavní soud stěžovateli na vědomí a k případné replice. Ten této možnosti využil s tím, že trvá na tom, že postupem vrchního soudu byla porušena jeho práva. Odkázal-li tento soud na protokol o jednání ze dne 22. 5. 2012, za správnost a úplnost protokolace odpovídá soud, přičemž protokol o tomto jednání není datován, vykazuje další formální vady, a tudíž na tvrzení tohoto soudu se nelze spoléhat, navíc tento protokol nezpochybňuje jeho tvrzení, že doplnění dovolání přílohy obsahovalo, kromě toho doplnění odvolání na několika místech na znalecké posudky (mj.) APELEN Valuation, s. r. o. (dále jen „posudky APELEN“), jako na přílohy odkazovalo. Vrchní soud odmítl tyto posudky převzít a založit do spisu, a tak mu nezbylo, než je zaslat poštou bezodkladně po skončení jednání a předtím, než bylo vyhlášeno usnesení ve věci. V soudním spise lze ověřit, že vrchním soudem zmíněnými listinami byly právě znalecké posudky. Vrchní soud tyto posudky zcela pominul, neboť v příslušné pasáži usnesení, na kterou účastníci poukazují, nehovoří o posudcích APELEN, ale o zcela jiných znaleckých posudcích. Uvedl-li vrchní soud, že dle protokolu stěžovatel na jednání neoznačil žádné další důkazy, je daná informace zavádějící, neboť tyto posudky nelze považovat za „další důkazy“, jak se v protokolu uvádí, protože byly řádně označeny a jejich provedení bylo navrženo již v doplnění odvolání. Přitom vrchní soud ve svém vyjádření tvrdí, že si není vědom posudků APELEN, vedlejší účastnice řízení naopak tvrdí, že vrchní soud odůvodnil, proč tyto posudky neprovedl jako důkaz.

15. K vyjádření 1. a 2. vedlejší účastnice stěžovatel uvedl, že se soudy nevypořádaly s žádnou z námitek jím vznesených v průběhu řízení, vrchní soud vydal usnesení ve věci hned druhý den po doplnění odvolání, které zahrnovalo zmíněné znalecké posudky, podporující konkrétní námitky proti znaleckému posudku soudem ustanoveného znalce. Ty však vrchní soud odmítl, čímž mu zamezil účinně rozporovat posudek Ostravské znalecké a. s. Vrchní soud neprovedení těchto důkazů nezdůvodnil, protože v příslušné pasáži, na kterou vedlejší účastnice poukazují, se hovoří o jiných znaleckých posudcích, konkrétně měl vrchní soud na mysli posudek E & Y Valuations s. r. o., který byl vypracován necelé čtyři měsíce po rozhodném dni, a dospělo se v něm k více než dvojnásobné hodnotě OKD, a. s., přičemž využitelnost tohoto posudku byla konstatována jedním z posudků APELEN. Dále uvedl, že požadavku na objektivitu nemůže dostát přezkumné řízení, v němž soud vychází pouze z posudku soudem ustanoveného znalce, jehož správnost je zpochybněna jiným znaleckým posudkem, a tento soud je odmítne přijmout. Takový postup je dle stěžovatele nepřijatelný zvláště při řešení otázek, které soud považuje za odborné. Nikdy neusiloval o předkládání a hodnocení důkazů „donekonečna“, teprve poté, co soud odmítl jeho námitky přezkoumávat, resp. na ně nereagoval, nechal vypracovat posudky APELEN. Stěžovatel dále poukázal na text dovolání, obsahující konkrétní námitky proti posudku soudem ustanoveného znalce, z nichž má být patrné, že tento znalec hodnotu přiměřeného protiplnění hrubě a zcela nedůvodně podcenil. Současně stěžovatel upozornil na to, že ani poslední vyjádření účastnic k ústavní stížnosti ze dne 17. 6. 2015 se nevypořádává s konkrétními námitkami stěžovatele podepřenými posudky APELEN.

16. Závěrem stěžovatel upozornil, že vyjádření vrchního soudu a 1. a 2. vedlejší účastnice si protirečí, a obě jsou nesprávná, a proto setrvává na ústavní stížnosti tak, jak byla podána. Výsledkem přezkumného řízení mají být takové absurdity, jako např. soudem aprobované ocenění standardního bytu v Moravskoslezském kraji (tzv. byty OKD) na hodnotu 35 000 Kč, takže menšinová akcionáři byli podle jeho názoru ochuzeni řádově o desítky miliard korun, zatímco hlavní akcionář se o tutéž částku obohatil, přičemž odkázal na argumentaci ve svém odvolání, na které Ústavní soud odkázal.

V.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

17. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu). Stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva; ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*). Přípustnosti napadení usnesení vrchního soudu bylo třeba posoudit samostatně v závislosti na výsledku řízení ve věci usnesení Nejvyššího soudu (viz sub 38 n.).

VI.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

18. Ústavní soud jakožto orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) není součástí soustavy soudů (srov. čl. 90 a čl. 91 odst. 1 Ústavy) a nepřísluší mu právo dozoru nad rozhodovací činností obecných soudů; k takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce a nerespektují hodnotový základ právního řádu daný ústavním pořádkem a mezinárodními závazky České republiky. Proto Ústavní soud napadená soudní rozhodnutí přezkoumal (toliko) z pohledu porušení ústavně zaručených základních práv a svobod, jak je stěžovatelem namítáno v ústavní stížnosti, načež dospěl k závěru, že ústavní stížnost je v části, kde stěžovatel brojí proti usnesení Nejvyššího soudu, důvodná.

19. V první řadě nutno zdůraznit, že ústavní stížnost podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy a § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu je zvláštním procesním nástrojem sloužícím výlučně k ochraně ústavně zaručených základních práv a svobod; to se z procesního hlediska projevuje v tom, že řízení před obecnými soudy a rozhodnutí v něm vydaná jsou posuzovány (přezkoumávány) Ústavním soudem jako jeden celek, a tudíž námitky v ústavní stížnosti obsažené (a samotná ústavní stížnost) musí směřovat (zcela logicky) primárně proti rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který měl stěžovatel k ochraně svého práva k dispozici, a jde-li o věcnou stránku, ústavní stížnosti musí obsahovat specifickou (ústavněprávní) argumentaci, tj. takovou, aby bylo (minimálně) zřejmé, jaký je vztah mezi ústavně zaručenými základními právy či svobodami, jejichž porušení je tvrzeno, a pochybeními, jichž se orgány veřejné moci měly dopustit. Odkazuje-li se v ústavní stížnosti toliko na námitky, které byly

účastníkem řízení (stěžovatelem) uplatněny v průběhu řízení např. prostřednictvím opravných prostředků, aniž by navíc byl reflektován celkový průběh řízení, Ústavní soud nemůže takový odkaz považovat za relevantní; ostatně, platí-li podle § 241a odst. 4 o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2013, že v dovolání nelze poukazovat na podání, která dovolatel učinil za řízení před soudem prvního stupně nebo v odvolacím řízení, tím spíše by (z podstaty věci) toto pravidlo mělo platit pro ústavní stížnost (srov. také § 63 zákona o Ústavním soudu).

20. Směřuje-li ústavní stížnost proti usnesení Nejvyššího soudu, stěžovatel tomuto soudu mj. vytkl, že nepřihlédl k argumentům, které doplnil po uplynutí lhůty k podání dovolání v rámci svého druhého až čtvrtého doplnění dovolání, s tím, že nešlo o změnu ani doplnění důvodů dovolání, ale jen o doplňující argumenty ke včas uplatněným důvodům dovolání. V tomto ohledu však Ústavní soud žádné pochybení na straně dovolacího soudu neshledal. Uvádí-li se v § 242 odst. 4 o. s. ř., že po uplynutí lhůty k podání dovolání nelze měnit dovolací důvody, rozumí se tím neměnnost jednotlivých důvodů (konkrétních námitek) nejen ve smyslu formálním, tedy jde-li o jednotlivé dovolací důvody (jako právní námítky), ale i obsahovém, tedy jde-li o argumentaci v souvislosti s nimi použitou. Mohou přitom nastat dvě situace, buď se tato argumentace (v principu) shoduje, pak ovšem není žádný důvod, proč by se k té opožděně uplatněné mělo přihlížet, anebo ji obsahově mění, v takovém případě však k ní s ohledem na výše uvedené ustanovení a povahu dovolání jako mimořádného opravného prostředku přihlížet nelze. Ústavní soud nepovažuje za nezbytné, aby Nejvyšší soud měl za povinnost (v některých případech velmi složitě) u každé z námitek porovnávat, zda jde o „novou“ námitku, či nikoliv, zvláště jestliže občanský soudní řád vcelku jasně stanovuje pravidlo (v němž se prosazuje princip právní jistoty), že dovolání musí být podáno „kompletní“ v zákonem stanovené lhůtě, jejíž délka je ostatně pro tento účel více než dostatečná. Tvrdí-li stěžovatel, že doplnění dovolání obsahovala odkazy na judikáty, jež byly vydány po uplynutí lhůty k dovolání, platí princip, že „soud zná právo“, a takovéto podání má informativní povahu, tedy v tom smyslu, aby tato judikatura nezůstala dovolacím soudem opomenuta.

21. Tento závěr se pak promítá i do rozsahu přezkumu soudních rozhodnutí Ústavním soudem, neboť námítky, jež stěžovatel opožděně (tj. nikoliv řádně) uplatnil až v doplnění dovolání, s ohledem na princip subsidiarity, jež plyne z § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, nelze v řízení o ústavní stížnosti považovat za přípustné.

22. V ústavní stížnosti stěžovatel dále namítá, že Nejvyšší soud nepřipustnost dovolání ve vztahu k jednotlivým zásadním otázkám neodůvodnil buď vůbec, anebo nedostatečně, a současně citoval otázky, které měl Nejvyššímu soudu předestřít s tím, že v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, jsou různými soudy rozhodovány rozdílně anebo by měly být dovolacím soudem řešeny jinak. Tyto otázky, jak již upozornily vedlejší účastnice, se však neshodují s těmi, které jsou obsaženy na str. 3 a 4 dovolání ze dne 23. 9. 2012. Jak je přitom patrné z napadeného usnesení, dovolací soud se otázkami předestřenými v dovolání zabýval a tyto náležitě vypořádal; to však neplatí pro dovolací důvod uvedený pod bodem 1 napadeného usnesení (viz níže).

23. U postupu Nejvyššího soudu, v němž Ústavní soud porušení ústavnosti neshledal (tj. jde-li o dovolací důvody pod body 2 až 4), lze plně odkázat na odůvodnění napadeného usnesení. K tomu lze jen dodat, a to v souvislosti se stěžovatelovou námitkou, že znalec

odpovídal protiprávně na otázku, jaké plnění je přiměřené, že krajský soud skutečně ustanovenému znalci uložil, aby stanovil výši přiměřeného protiplnění (viz č. 1. 38 soudního spisu), na straně 6 znaleckého posudku (č. 1. 53 a násl. soudního spisu) soudní znalec však správně vystihl, že pro účely vyřešení této otázky je třeba ocenit akcie OKD, a. s., následně (viz str. 122) také zjistil tržní hodnotu této společnosti, z níž pak vypočetl (tržní) hodnotu jedné akcie. Byť se následně (s ohledem na zadání krajského soudu) vyjádřil i k výši přiměřeného protiplnění, z napadených rozhodnutí je patrné, že obecné soudy v nich reflektovaly rozdíl mezi pojmy hodnota podniku, jež je otázkou v zásadě (viz níže) skutkovou a odbornou, a přiměřené protiplnění, jež má být otázkou právní (viz zejm. str. 21 usnesení vrchního soudu a str. 3 usnesení Nejvyššího soudu), tj. v tom smyslu, že (tržní) hodnota podniku je základem pro stanovení výše přiměřeného protiplnění.

24. Jde-li o zmíněný dovolací důvod uvedený pod bodem 1 napadeného usnesení, Ústavní soud konstatuje, že z vyžádaného spisového materiálu se podává, že stěžovatel v dovolání (str. 3) vyšel z předpokladu, že základ přiměřeného protiplnění odpovídá určitému podílu na tržní hodnotě celé společnosti, a po dovolacím soudu požadoval, aby zodpověděl, jestli otázka, zda lze přiznat hlavnímu akcionáři podstatnou slevu z výše protiplnění proto, že menšinová akcionáři nemohou své akcie kdykoliv prodat na veřejném trhu, je otázkou skutkovou nebo právní, k níž musí soud zaujmout logické a přezkoumatelné stanovisko v odůvodnění svého rozhodnutí. Současně jako důvod dovolání uvedl nesprávné právní posouzení věci, přičemž argumentoval tím, že otázka přiměřeného protiplnění je otázkou právní (str. 13 a násl. dovolání), a namítl, že v případě tzv. prémie za nízkou likviditu nejde o odborný závěr soudem ustanoveného znalce, jak uvedl vrchní soud. V této souvislosti upozornil, že znalec snížil jím stanovenou tržní hodnotu o cca 30 % (pomocí premie označené jako „R = 3 %“) s odůvodněním, že akcie nejsou registrovány na veřejném trhu a že proto jsou nelikviditní (tj. prodej akcií je spojen s obtížemi, protože chybí oficiální trh). Dle stěžovatele je logické, že tržní hodnota společnosti se nemění tím, že se její akcie přijmou k obchodování na veřejný trh, změnit se může jen tržní hodnota jednotlivých akcií. A i kdyby „odchod“ akcií z veřejného trhu způsobil snížení hodnoty společnosti, čemuž tak ale dle stěžovatele není (viz k tomu bod 39), pak by se toto snížení nemělo z právních důvodů promítat do výše protiplnění, neboť hlavní akcionář může kdykoliv rozhodnout o vstupu na veřejný trh a tím hodnotu akcií zvýšit.

25. Nejvyšší soud k tomu v napadeném usnesení uvedl, že určení hodnoty podniku, které je obvykle základem pro stanovení výše přiměřeného protiplnění, je otázkou skutkovou, k jejímuž posouzení jsou nezbytné odborné znalosti (§ 127 o. s. ř.), a že součástí odborného posouzení je zvolení jedné nebo více metod ocenění s ohledem na poměry dotčené společnosti. S odkazem na své usnesení ze dne 31. 1. 2013 sp. zn. 29 Cdo 723/2011 konstatoval, že má-li být protiplnění přiměřené (§ 183k obchodního zákoníku) hodnotě účastnických cenných papírů, které nuceně přecházejí na hlavního akcionáře, nelze výši protiplnění snižovat oproti hodnotě akcií zjištěné na základě znaleckého posudku a vycházející z hodnoty podniku z toho důvodu, že by vytěsňování vlastníci cenných papírů nemohli takové ceny na trhu dosáhnout z důvodu jejich nízké likvidity nebo že představují jen menšinový podíl na společnosti (tzv. diskont za likviditu či za minoritu); tento závěr však dle Nejvyššího soudu nevylučuje, aby případná nižší likvidita byla vzata v úvahu při stanovení výše nákladů vlastního kapitálu (v rámci zjišťování ceny podniku společnosti tzv. výnosovou metodou), a otázka, zda je takový postup namíste, má být otázkou skutkovou.

26. Stěžovatel v ústavní stížnosti označil toto stanovisko za „nesmyslné“, neboť není žádný rozdíl, jestli se kvůli nižší likviditě akcií provede až následná srážka z hodnoty akcie určené znaleckým posudkem, anebo se ta stejná srážka provede už předem ve znaleckém posudku při ocenění podniku (při stanovení nákladů vlastního kapitálu), neboť to vede ke stejnému výsledku, kdy diskriminace vytěsňených akcionářů je „lépe schována“. Není možné, aby s „výmluvou na odbornost“ směl znalec činit přesně to, co je soudu zapovězeno, tj. provádět srážku kvůli nižší likviditě. Likvidita akcií nemá dle stěžovatele nic společného s hodnotou podniku, a pokud v tomto ohledu Nejvyšší soud uvěřil soudem ustanovenému znalci, dopustil se hrubého omylu.

27. Nejvyšší soud tedy otázku, zda je v daném případě namístě použití tzv. přírážky při stanovení tržní hodnoty podniku na základě výnosové metody (tzv. *DCF*, resp. její varianty *FCFF* – jejich popis viz Mařík, M. a kol. *Metody oceňování podniku: Proces ocenění, základní metody a postupy*. 4. vydání. Praha: Ekopress, s. r. o., 2018, s. 44-46, podrobně s. 191-364), označil za (odbornou) skutkovou otázku s tím, že pokud stěžovatel namítá její posouzení odvolacím soudem, uplatňuje dovolací důvod (§ 241a odst. 3 o. s. ř.), který u dovolání, jehož přípustnost mohla být založena podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., nemá k dispozici. Stěžovatel oproti tomu tvrdí, že jde o otázku právní, kterou se měl dovolací soud věcně zabývat. Ústavní soud v tomto bodě tomuto názoru přisvědčil (viz níže). Dospěl přitom k závěru, že pochybení Nejvyššího soudu je takové povahy, že ve svém důsledku vede k porušení ústavnosti v podobě odepření přístupu k dovolacímu soudu v rozporu s čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 36 odst. 4 Listiny.

28. Ústavní soud neshledal ústavně vadným samotný názor Nejvyššího soudu, podle kterého základem pro stanovení výše přiměřeného protiplnění za účastnický cenný papír je (obvykle) hodnota podniku (viz níže sub 29 n.); tato definice, která je výsledkem (právní) interpretace neurčitěho právního pojmu „přiměřené protiplnění“, obsaženého v § 183j a násl. obchodního zákoníku (viz k tomu výklad právního názoru Ústavního soudu v bodech 66 a následujících nálezu sp. zn. Pl. ÚS 56/05), není zcela vyčerpávající. V obecné rovině je totiž třeba vzít v úvahu, že hodnota podniku (tak jako např. jiných předmětů, i takových, jako jsou obrazy, známky, drahé kovy atd.) není pouze objektivní kategorií, nýbrž je závislá jednak na účelu ocenění, jednak na subjektu, z hlediska kterého je určována. Z tohoto důvodu existuje více bází hodnoty podniku (tržní, investiční, objektivizovaná, spravedlivá), jejichž užití modifikuje základní přístup k ocenění, a je tudíž pro konkrétní případ ocenění správné stanovení této báze nezbytné (srov. Mařík, M., a kol. *cit. dílo*, s. 23 a násl.).

29. Z uvedené definice lze nicméně dovodit, že v posuzovaném případě by měla být použita hodnota podniku jako celku, nikoliv tedy menšinového podílu, který by rovněž připadal do úvahy, neboť právě ten je předmětem ocenění. V této souvislosti lze poukázat na dvojí podobu účastnického cenného papíru, který představuje jednak převoditelný zpeněžitelný předmět vlastnictví (který může být brán na trhu izolovaně podle kurzu akcie jako majetková směnitelná hodnota), jednak poměrný podíl na výnosové hodnotě předmětného podniku (z hlediska dlouhodobé investice a možností účasti na rozhodování při společném řízení podniku), přičemž minoritní akcionář musí být hospodářsky odškodněn jak z hlediska jeho vkladové strategie zaměřené na dlouhodobý vklad, tak krátkodobé investiční strategie (srov. Schön, W. *Der Aktionär im Verfassungsrecht*. In M. Habersack, P. Hommelhoff, U. Hüffner & K. Schmidt (Eds.).

Festschrift für Peter Ulmer. Zum 70. Geburtstag am 2. Januar 2003. Vyd. Berlin, De Gruyter 2003, s. 1371-1383 a nověji Ruthardt, F. *Abfindungsbemessung beim Squeeze Out.* Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht č. 35, roč. 2014, s. 1389). Ústavní soud tak přisvědčil i argumentaci stěžovatele (hodnota akcie na trhu a hodnota společnosti při stažení akcií z trhu – viz sub 24), která jde rovněž (a důvodně) v tomto směru. Přiměřené protiplnění je v tomto ohledu obdobou náhrady při vypořádání podílového vlastnictví, kdy ze soudní praxe plyne, že základem pro stanovení této náhrady je tzv. cena obvyklá v daném místě a čase vypořádání, přičemž výše náhrady se určuje odpovídajícím podílem z (tržní) ceny celé věci, nikoli z ceny, za kterou by bylo možno spoluvlastnický podíl zpeněžit (jinak by byla porušena rovnost spoluvlastníků v rozporu s ustanovením čl. 11 odst. 1 věty druhé Listiny); existence spoluvlastnictví není důvodem ke snížení takto stanovené ceny (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2003 sp. zn. 22 Cdo 539/2003). Z výše uvedeného plyne, že samotná skutečnost, že předmětem ocenění je pouze (menšinový) podíl, v těchto případech nehraje (z hlediska ústavního ani nemůže) roli. V této souvislosti lze hovořit o tzv. spravedlivé hodnotě (*fair* či přesněji *aquitable value*) v kontrapozici s tzv. (spravedlivou) tržní hodnotou (*fair market value*). Zde možno poukázat již na bod 66 nálezu Pl. ÚS 56/05 a tam citovanou literaturu (dále z novější odborné literatury srov. Mařík, M.: *cit dílo*, s. 32-33 a s. 494, jakož i Zima, P. *Oceňování podniků v právní praxi*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 140 a násl.).

30. V daném případě byla k ocenění podniku soudním znalcem použita metoda *DCF* (k tomu sub 27), spočívající ve zjišťování současné hodnoty budoucích očekávaných peněžních toků pomocí diskontní míry, v rámci které je třeba posuzovat tzv. náklady kapitálu; ty závisí na tom, za jakou „cenu“ (zda vůbec) je průměrný investor ochoten podstoupit riziko dané investice. U této metody jde tedy v zásadě o stanovení tržní hodnoty podniku na základě racionalizované (objektivizované) úvahy pomyslného investora, vycházející z informací (skutečností) známých k datu ocenění (blíže též sub 39 a 40), dle které hodnota akcie (resp. podniku) na straně jedné odráží možný (budoucí) výnos z ní a současně případná rizika, která je nutné v souvislosti s danou investicí nést. Po stanovení hodnoty podniku jako celku (jež je základnou ocenění) byla tato hodnota korigována (snížena) tzv. diskontem (přirážkou) za (nízkou) likviditu, přesněji (omezenou) obchodovatelnost. Jde o tzv. diskont na úrovni akcionáře (mezi které se řadí i diskont za minoritu), sloužící k finančnímu zohlednění obtíží investora s případným prodejem účastnického cenného papíru, jako je časová prodleva při hledání kupce a náklady s tím spojené, které mají negativní dopad na jeho cenu.

31. Obdobně jako přirážku za minoritu, která zohledňuje stupeň kontroly podniku konkrétního akcionáře a kterou (nejsou-li pro to nějaké mimořádné důvody) v případě vytěsnění menšinových akcionářů uplatnit nelze, neboť výsledkem by nebyla spravedlivá, ale tržní hodnota menšinového podílu, je třeba posuzovat přirážku za obchodovatelnost příslušného účastnického cenného papíru. Obchodovatelnost se stupněm kontroly úzce souvisí, neboť míra kontroly zpravidla ovlivňuje obchodovatelnost účastnických cenných papírů, ať již po stránce ekonomické (jako důsledek jejich velké koncentrace v jediných rukách), nebo právní (jako důsledek rozhodnutí o jejich stažení z veřejného obchodování). V případě vytěsnění menšinových akcionářů jde o nucenou transakci, kde osoba prodávajícího a kupujícího je předem známa, a tudíž není třeba vyhledávat toho, kdo by příslušný cenný papír odkoupil (tou je takto kvalifikovaný vlastník, tedy většinový akcionář), a žádné dodatečné náklady tak v souvislosti s prodejem nevznikají. Vzhledem k tomu není důvod hodnotu podílu touto

cestou snižovat, naopak by takový postup vedl ke zvýhodnění tohoto spoluvlastníka, jenž se stane vlastníkem výlučným, na úkor ostatních spoluvlastníků. Ve zjevném rozporu nejen s principem rovného zacházení, ale i s obecně chápanými principy spravedlnosti, by bylo, pokud by tímto způsobem mohl většinový akcionář „těžít“ ze situace, kterou sám navodí, konkrétně pak z rozhodnutí o stažení účastnických cenných papírů z veřejného trhu. Z pohledu menšinového akcionáře jde o okolnost, kterou mu v posuzované věci nelze klást za vinu, nýbrž která je výsledkem strategického rozhodnutí většinového akcionáře a která musí být vzata v úvahu při zjišťování výše přiměřeného protiplnění obecnými soudy. Vzhledem k tomu, že není možné předjímat všechny situace, které by mohly v praxi nastat, nelze ani použití přírážky za (omezenou) obchodovatelnost zcela vyloučit, nicméně takový postup bude spíše výjimečný, přičemž se musí opírat o racionální důvody. Na tomto místě je proto třeba znovu zdůraznit, že již v nálezu Pl. ÚS 56/05 (bod 68) Ústavní soud v rámci kontroly ústavnosti dospěl k závěru, že lze uznat za neodporující čl. 11 odst. 1 Listiny v případě, že je zaručeno, že menšinoví akcionáři získají přiměřené protiplnění, které může být sice „jiné“, avšak vždy splňující ústavní záruky ochrany jejich vlastnického práva, jak plynou z právě uvedeného nálezu Ústavního soudu.

32. Ústavní soud přisvědčil názoru Nejvyššího soudu v tom ohledu, že volba oceňovací metody je (v zásadě) záležitostí odbornou, stejně jako to, jakým způsobem bude zvolená oceňovací metoda aplikována (srov. bod 66 nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2008 sp. zn. Pl. ÚS 56/05 – je věcí praxe, jaká kritéria hodnocení si vyvine, kdy jde i v zahraničí o věc *state of art*, z novější odborné literatury souhlasně např. Šuk, P. in Štenglová, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 640-641). Soud tedy není povinen rozhodnout, jaká metoda má být pro stanovení hodnoty podniku použita, stejně jako posuzovat správnost jednotlivých metodologických rozhodnutí učiněných v rámci této metody. Akceptovatelný je takový způsob ocenění, který je založen na běžně používaných oceňovacích metodách a praktikách, i když třeba tyto nejsou jednoznačně přijímány ve vědecké diskusi. Samotná volba oceňovací metody ale musí být založena na vývoji teorií podnikového hospodářství, jinak řečeno, musí jít o postup *de lege artis*. Právní otázkou pak je právně zakotvený cíl (nyní § 376 a 390 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích – přiměřenost protiplnění), skutkovou otázkou jsou skutečnosti hodnocené znalcem při oceňování podniku za použití některé z uznávaných oceňovacích metod, odbornou otázkou pak bude představovat jejich zhodnocení. Neznamená to však, že v posledním případě jde o otázku výlučně skutkovou, jež by byla vyloučena z kognice soudu v rámci dovolacího řízení. Je totiž třeba vzít v úvahu, že oceňování podniků je problematikou značně specifickou, a to vzhledem k její komplexnosti, kdy se neřeší toliko otázky ekonomické, ale (v souvislosti s nimi) je nutno řešit i některé otázky, jež mají spíše právní povahu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2018 sp. zn. 29 Cdo 4435/2016), přičemž v tomto ohledu má soud nepochybně větší způsobilost než jím ustanovený soudní znalec (takovéto otázky vyvstaly např. v souvislosti s ohodnocením tzv. nevýrobní části podniku – viz níže sub 38). Možno dodat, že ne vždy jsou řešené zpravidla ekonomické otázky natolik odborné povahy, aby soudce, jenž se danou obchodněprávní problematikou profesně zabývá, nebyl s to identifikovat některá možná pochybení ve znaleckém posouzení a ta pak procesně předpokládaným způsobem verifikovat a následně odstranit. Z hlediska ústavnosti pak není akceptovatelné, aby soud ponechal bez povšimnutí zjevné věcné vady znaleckého posudku s odůvodněním, že jde o odborné posouzení (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2018 sp. zn. III. ÚS 4160/16).

33. Ústavní soud v této souvislosti musí zdůraznit, že použití diskontu za omezenou obchodovatelnost (stejně jako diskontu za minoritu) skutkovou otázkou není, neboť její řešení závisí na výkladu (právního) pojmu „přiměřené protiplnění“. Je totiž především na obecném soudu (podle maximy *iudex peritus peritorum*), aby s ohledem na účel ocenění (zde *squeeze-out*) a subjekty, z hlediska kterých je určována (zde majoritní akcionář na straně jedné a minoritní akcionáři na straně druhé), stanovil, jaká „hodnota podniku“ má být zjišťována (viz sub 28). V posuzované věci se Nejvyšší soud jednoznačně postavil proti tomu, aby se výše přiměřeného protiplnění snižovala oproti hodnotě akcií zjištěné na základě znaleckého posudku proto, že by vytěsňování vlastníci nemohli takové ceny dosáhnout na trhu (mj.) z důvodu nízké likvidity účastnických cenných papírů. Současně však uvedl, že při stanovení výše nákladů vlastního kapitálu (v rámci zjišťování ceny podniku při použití tzv. výnosové metody) lze nižší likviditu zohlednit a že to, zda je takový postup správný, je odbornou skutkovou otázkou, která v jeho kognici není.

34. Předně je třeba uvést, že přiměřené protiplnění by mělo korespondovat se zjištěnou hodnotou podniku, nejsou-li zde výjimečně okolnosti, které by odůvodňovaly případnou korekci. Mezi ně však nepatří, že přiměřené protiplnění se týká minoritního a málo obchodovaného podílu. Použití diskontů na úrovni akcionáře připadá v úvahu tam, kdy je stanovena (základní) hodnota podniku zvolenou oceňovací metodou a kdy je ještě třeba zohlednit specifika určitého akcionáře či skupiny akcionářů. Z napadeného usnesení není přitom patrné, z jakého důvodu předchází závěr Nejvyššího soudu o nemožnosti použití (mj.) přírážky za nízkou likviditu (viz s. 57-58, kde ve vzorci výpočtu jsou různé hodnoty přírážek za malou společnost, společnost s nejasnou budoucností, nižší likviditu vlastnických podílů započtené jako jedna přírážka za „neobchodovatelnost“ akcií na likvidním trhu) nenajde uplatnění tam, kde se hodnota účastnického cenného papírů stanovuje za použití tzv. výnosové metody. Použití daného diskontu, stejně jako v případě jeho aplikace u jiných metod ocenění, výrazně negativně ovlivňuje výslednou hodnotu účastnického cenného papíru (viz str. 58 I. dílu znaleckého posudku na č. 1. 110 soudního spisu, viz i argumentaci stěžovatele sub 24), a ve svém důsledku nevede k určení tzv. spravedlivé hodnoty vytěsňovaného podílu, nýbrž jeho hodnoty tržní.

35. S ohledem na to nemohl Ústavní soud než uzavřít, že odůvodnění napadeného usnesení Nejvyššího soudu je buď vnitřně rozporné (neboť se v něm vylučuje a současně připouští uplatnění diskontu za obchodovatelnost), anebo nedostatečně odůvodněné (neboť se v něm nevysvětluje, z jakého důvodu lze v případě použití metody *DCF* v daném případě tento diskont uplatnit), nadto uvedený soud vadně identifikoval otázku uplatnění dané přírážky (při použití jedné z tzv. výnosových metod) jako otázku skutkovou, ač šlo o otázku právní, a odmítl se jí blíže věcně zabývat. Dále lze usuzovat, že jeho závěry jsou vadné i po věcné stránce, neboť nerespektují princip, jím samotným uplatňovaný, dle něhož v těchto případech zásadně nelze diskont za obchodovatelnost uplatnit. V této souvislosti bude třeba se znovu zaměřit na otázku, zda uplatnění této přírážky není v rozporu s principem rovnosti akcionářů, má-li být menšinovému akcionáři na újmu, že se předmětné akcie neobchodují na veřejném trhu, zvláště když jde o skutečnost, která zde závisela pouze na rozhodnutí většinového akcionáře (srov. k tomu též z praxe jiných států Burger, A. *Keine angemessene Abfindung durch Börsenkurse bei Squeeze-out*. *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*, roč. 2012, č. 8, zejm. s. 286 n.).

36. Z výše uvedeného plyne, že Nejvyšší soud chybně považoval stěžovatelem položenou otázku za otázku skutkovou, kterážto nenaplnuje zákonem stanovený dovolací důvod, tj. takový, který byl s to založit přípustnost dovolání [§ 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 ve spojení s § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.], ač ve skutečnosti šlo o otázku právní, a dovoláním napadené rozhodnutí bylo dle všeho po právní stránce zásadního významu, neboť si lze za daných okolností sotva představit, že by daná otázka nezakládala přípustnost dovolání ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř.

VII.

Nepřípustnost ústavní stížnosti v části směřující proti usnesení vrchního soudu

37. Směřuje-li ústavní stížnost proti usnesení vrchního soudu, zde stěžovatel vytkl vrchnímu soudu, že na jednání odmítl od jeho právního zástupce převzít znalecké posudky APELEN, zpochybňující závěry soudem ustanoveného znalce, a založit je do spisu (převzal a do spisu založil pouze doplnění odvolání ze dne 21. 5. 2012, které na ně odkazovalo), což dokládá prohlášením svého tehdejšího právního zástupce. Namítané pochybení vrchního soudu eventuálně může představovat závažnou vadu řízení, jež by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Zrušením napadeného usnesení Nejvyššího soudu se nyní znovu otevře dovolací řízení, proto v případě, že podané dovolání bude shledáno přípustným, bude povinností dovolacího soudu se (*ex officio*) touto možnou procesní vadou zabývat, jak mu to ukládá § 242 odst. 3 o. s. ř. S ohledem na tuto procesní situaci považuje Ústavní soud za „předčasné“, resp. za rozporné s principem subsidiarity a minimalizace zásahů do činnosti soudů obecných, se k této otázce v tomto stadiu řízení vyjadřovat. Pouze připomíná význam okamžiku veřejného vyhlášení rozsudku (srov. náleze ze dne 27. 3. 2018 sp. zn. III. ÚS 2551/16, bod 24 odůvodnění – potřeba prokázat, že došlo k porušení ústavně zaručeného práva). Vzhledem k pokračujícímu soudnímu řízení, v němž stěžovatel bude moci (eventuálně) hájit svá práva, Ústavní soud shledal v této části ústavní stížnost nepřipustnou podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu ji odmítl.

38. Ústavní soud ještě pokládá za potřebné dodat, že shledá-li Nejvyšší soud, že se vrchní soud dopustil procesního pochybení, které stěžovatel namítá (sub 5 n., 14 n. a 37), může se tím – s ohledem na znalecké posudky APELEN – otevřít procesní prostor pro řešení věcné správnosti odborných závěrů soudem ustanoveného znalce [náleze Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2007 sp. zn. III. ÚS 299/06 (N 73/45 SbNU 149)], přičemž případné pozornosti soudů nižších stupňů by nemělo uniknout zvláště ocenění tzv. nevýrobní části podniku, konkrétně pak skutečnost, na niž stěžovatel upozornil ve své replice, tedy že standardní byt v Moravskoslezském kraji byl (v konečném důsledku) oceněn soudem ustanoveným znalcem na hodnotu 35 000 Kč. V této souvislosti má Ústavní soud, připomínaje závěry uvedené v bodě 32, za to, že by se obecné soudy měly (v rozsahu, který proto z procesního hlediska vytvoří rozhodnutí Nejvyššího soudu) podrobněji zabývat i právními aspekty věci, zejména otázkou dopadů tehdejší regulace nájemného a právního významu rozhodnutí vlády České republiky č. 904 ze dne 15. 9. 2004 (viz k tomu usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 9. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 4/10, které vrchní soud na s. 23 odůvodnění svého usnesení nebere z hlediska jeho závěrů o vytvořeném prostoru pro rozhodování soudní moci v úvahu) s tím, že jejich závěry (v podobě cenotvorné informace) je ustanovený soudní znalec povinen promítnout ve svých úvahách při oceňování podniku. Jestliže vrchní soud na

tyto skutečnosti pouze poukázal, aniž by bylo patrné, co z nich (po právní stránce) plyne, činí to jeho rozhodnutí prakticky nepřezkoumatelným.

39. Současně však nelze pominout, že i když se z dnešního pohledu může jevit dané ocenění jako chybné, význam mohou mít jen ty skutečnosti, které byly známy k datu, k němuž byla hodnota akcií OKD, a. s., zjišťována (tj. k 18. 9. 2005). To platí i pro námitky stěžovatele uplatněné v řízení před obecnými soudy (v odvolání k vrchnímu soudu), kdy podle jeho tvrzení po uplynutí jednoho roku po vytěsnění menšinových akcionářů vyplatila nová společnost OKD, a. s., svému jedinému akcionáři dividendu 22 950 000 000 Kč, přičemž jím zpochybňovaný znalecký posudek původní společnosti ocenil na 23 232 238 000 Kč (tedy takřka veškerou hodnotu přiřazenou znaleckým posudkem celé původní společnosti OKD, a. s.). Tato nová společnost OKD, a. s., byla poté za tři roky (již bez této vyplacené dividendy a po vyvedení cca 44 000 bytů a množství dalšího majetku) po provedení *squeeze-outu* uvedena na Burzu cenných papírů Praha a veřejným trhem objektivně oceněna na tržní cenu 117 420 171 276 Kč. Zde je třeba zdůraznit, že uznávaná zásada komplexnosti znaleckého posudku vyžaduje hodnocení jen toho, co je známo (i s výhledem do budoucnosti) k datu, které bylo pro znalecký posudek rozhodné, tj. 18. 9. 2005 (srov. k tomu Křístek, L. *Znalectví*. Wolters Kluwer, Praha 2013, s. 71 – „Porušením zásady komplexnosti je i postup znalce, kdy využil informaci, která k danému datu nebyla k dispozici“). Ústavní soud si je vědom toho, že v případě použití jedné z variant výnosové metody *DCF* (viz sub 27, 30) má požadavek respektování rozhodného dne pro hodnocení jen částečný význam (v tomto duchu zejména viz Doležil, T., Lasák, J. *Komentář k § 390*. In: Lasák, J. a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. Wolters Kluwer, II. díl, Praha 2014, 1731 s.), nicméně tento fakt na tomto pravidlu nic nemění.

40. Stejně tak je třeba v nově otevřeném řízení vzít v úvahu tu skutečnost, že zákonodárce stanovil požadavek soudního rozhodnutí o přiměřenosti protiplnění (jako o právní otázce v kognici soudů) rovněž proto, aby při posouzení výše odškodnění minoritních akcionářů za tak závažný zásah do jejich vlastnických práv zůstalo poslední slovo v rukou nezávislé a nestranné soudní moci (*iudex peritus peritorum*). Znalecký posudek, oceňující hodnotu podniku vyjádřenou v hodnotě akcie (se všemi jeho přednostmi a nedostatky), proto může být jen vodítkem pro soud, aby se tento zásah do ústavně zaručených práv podle čl. 11 odst. 1 věty první a druhé Listiny nestal pouze jejich soudně posvěceným porušením. Proto důkaz znaleckým posudkem, včetně případného slyšení znalce, je soud oprávněn hodnotit podle § 132 o. s. ř., čili především podle zásady volného hodnocení důkazů. Hodnocení soudu však nemohou podléhat odborné znalecké závěry ve smyslu jejich správnosti (skutková otázka), soud však může a musí hodnotit přesvědčivost posudku co do jeho úplnosti ve vztahu k zadání, logické odůvodnění znaleckého nálezu a jeho soulad s ostatními provedenými důkazy [srov. náleze Ústavního soudu ze dne 6. 5. 2003 sp. zn. I. ÚS 483/01 (N 60/30 SbNU 107)]. S ohledem na specifičnost problematiky oceňování podniků tak musí postupovat s maximálním uplatněním procesních práv účastníků řízení.

VIII. Závěr

41. S ohledem na výše uvedené, stejně jako na vymezený předmět přezkumu, dospěl Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu k závěru, že Nejvyšší soud se podáním stěžovatele řádně, v souladu se stanoveným postupem, nezabýval, a porušil tak jeho základní právo na přístup k soudu a v jeho důsledku právo na soudní ochranu, zaručené čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 36 odst. 4 Listiny. Z tohoto důvodu ústavní stížností napadené rozhodnutí Nejvyššího soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

42. Takto rozhodl bez ústního jednání, neboť měl za to, že od něho nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 27. listopadu 2018

Jan Musil
předseda senátu